ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การสำรวจและเก็บรวบรวมพืชสมุนไพรบริเวณหมู่บ้านนาขวาง อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน

ชื่อผู้เขียน นางสาวบรรณารักษ์ ปันทะรส

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีววิทยา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผศ. ปริทรรศน์ ไตรสนธิ ประธานกรรมการ
อาจารย์ ดร. ชูศรี ไตรสนธิ กรรมการ
อาจารย์ ดร. ประสิทธิ์ วังภคพัฒนวงศ์ กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรในเขตชุมชนบ้านนาขวาง อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน โดยสำรวจและเก็บรวบรวมพรรณพืชระหว่างเดือนมิถุนายน 2542 ถึงเดือนพฤษภาคม 2543 พบพืชที่ใช้ประโยชน์ 216 ชนิด โดยจัดอยู่ใน 79 วงศ์ 164 สกุล พืชทั้งหมดได้นำไปใช้เป็นส่วนผสมในการปรุงยาเพื่อรักษาอาการต่างๆ ทั้งสิ้น 140 ขนาน ซึ่งสามารถจัดแบ่งได้เป็น 8 กลุ่มตามสรรพคุณ ได้แก่ แก้ปวด แก้ไข้ อาการที่เกี่ยวข้องกับหัวใจและระบบเลือด อาการที่เกี่ยวข้องกับระบบทางเดินอาหาร อาการที่เกี่ยวข้องกับหญิงมีครรภ์ อาการที่เกี่ยวข้องกับระบบทางเดินปัสสาวะ โรคติดต่อจากการมีเพศสัมพันธ์ ยาภายนอกและอื่นๆ เช่น แก้อาเจียน ลม ชัก เป็นต้น วิธีการใช้ประโยชน์ที่นิยมมากที่สุดคือ การต้มน้ำดื่ม รองลงมาคือการแช่น้ำดื่มและการบดหรือฝนผสมน้ำดื่ม

จากการเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรที่สำรวจได้กับการใช้ประโยชน์ในตำราสมุนไพรไทย พบว่าพืช 35 ชนิดมีการนำมาใช้ประโยชน์เหมือนกัน 88 ชนิดนำมาใช้ประโยชน์ต่างกัน และอีก 93 ชนิดยังไม่พบข้อมูลว่ามีการนำมาใช้ประโยชน์

จากผลการเปรียบเทียบแสดงให้เห็นว่าพืชสมุนไพรหลายชนิดมีแนวโน้มในการนำมาพัฒนาเพื่อผลิตเป็นยาแผนปัจจุบันได้ เช่น ชุมเห็ดเทศ (*Cassia alata* L.) หมู่บ้านนาขวางใช้ใบทุบ

พอกแผลเพื่อรักษากลากเกลื้อน และจากการศึกษาวิจัยทางด้านเภสัชวิทยาในตำราสมุนไพรไทย พบว่าสารสกัดจากใบของชุมเห็ดเทศมีฤทธิ์ต้านเชื้อราและแบคทีเรียได้

ผลการศึกษาและวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นได้ว่า การศึกษาถึงสรรพคุณและสารออกฤทธิ์ในพืชสมุนไพรที่มีแนวโน้มที่จะนำมาผลิตเป็นยาได้อย่างละเอียดเป็นสิ่งที่ควรจะสนับสนุน เพื่อเพิ่มทางเลือกอีกแนวทางหนึ่งแก่การแพทย์ไทยในอนาคต

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Chiang Mai University

Thesis Title A Survey and Collection of Medicinal Plants at Na Kwang Village, Bo Kleua District, Nan Province

Author Ms. Bannaruck Pantarod

M.S. Biology

Examining Committee

Asst. Prof. Paritat Trisonthi	Chairperson
Lect. Dr. Chusie Trisonthi	Member
Lect. Dr. Prasit Wangpakapattanawong	Member

Abstract

Usage of medicinal plants at Na Kwang village, Bo Kleua district, Nan province was studied. Plant collections were done from June,1999 to May,2000. Two hundred and sixteen species of plants were identified to 79 families and 164 genera. All plants were used as folk medicine and could be divided into 8 groups according to their medicinal effects as antipyretic, cardiovascular effect, gastrointestinal effect, pregnant tonic and treatment for postnatal symptoms, diuretic, veneral diseases, external use and other purpose such as anti-emetic and treatment for epilepsies. Boiling in water is the most commonly used method of preparation of the medicinal plants. Other common methods are soaking in water and grinding with water .

By comparing the usage of collected plants with Thai medicinal books, there are 35 species which have similar usage and 88 species which have different usage and the other 93 species have not recorded information.

This studied indicates that there are numbers of medicinal plants which have high possibilities to be developed as modern medicines. For example, pounded leaves of Chum-hed-ted (*Cassia alata* L.) is used to cure ringworm. A pharmaceutical study in the Thai medicinal

Books reported that chemical extract of Chum-hed-ted has anti-fungal and anti-bacterial properties.

It could be concluded that more detail study of medicinal properties and screening for active ingredients in Thai medicinal plants are needed to provide a new alternative for modern medicines.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University